

CAPACITATEA EUROPEANĂ DE APĂRARE PÂNĂ ÎN 2030: FEZABILITATE, CONSTRÂNGERI ȘI OPȚIUNI DE ACCELERARE

General (r.) dr. Ștefan DĂNILĂ

Cadru didactic asociat, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu

DOI: 10.55535/GMR.2026.1-2.10

This study examines the evolution of European defence policy between 2022 and 2030 in the context of renewed high-intensity conflict in Europe and increasing transatlantic expectations for a more balanced distribution of security responsibilities. It investigates three core dimensions: (1) the operational EU instruments supporting capability development and the defence industrial base, including PESCO, EDF, ASAP, and EDIRPA; (2) recently adopted strategic and legislative frameworks such as the White Paper for European Defence – Readiness 2030, EDIP, and the Defence Readiness Omnibus; and (3) the feasibility of establishing a credible European conventional defence capacity by 2030, alongside the structural constraints that limit progress toward full strategic autonomy.

Findings indicate that the European Union is positioned to deliver by 2030 a coherent package of measures enhancing conventional military resilience – including munitions production, mobility, joint procurement mechanisms, and industrial consolidation. Nonetheless, the analysis shows that the EU will remain dependent on NATO and the United States for nuclear deterrence and certain high-end strategic capabilities, notably strategic ISR and advanced air power systems.

Keywords: military acquisitions; European defence; strategic autonomy; defence industry; PESCO;

INTRODUCERE

După 2022, arhitectura de securitate europeană a intrat într-o fază de stres structural, în care deficitul de stocuri, fragmentarea industrială și discontinuitățile logistice au devenit probleme operaționale, nu doar teme de analiză. În același timp, strategia de securitate americană din 2026 consolidează mesajul politic conform căruia Europa trebuie să își crească semnificativ capacitatea de apărare convențională și să poată susține primele faze ale unui conflict major în vecinătatea sa. Acest cadru a determinat Uniunea Europeană să treacă de la inițiative predominant declarative la instrumente cu efect bugetar, legislativ și industrial.

CADRU STRATEGIC: COMPLEMENTARITATEA UE-NATO ȘI CONDIȚIILE CREDIBILITĂȚII

În termeni doctrinari, credibilitatea unei capacități europene se măsoară prin: capacitatea de a genera masă și reziliență, capacitatea de a integra forțele într-o arhitectură de comandă și control, capacitatea industrială de susținere a consumului într-un conflict de durată.

Capacitatea de a genera forțe și reziliență presupune stocuri, reparații, rotații și a fost abordată prin inițiative precum *mobilitatea militară în cadrul PESCO*, care au vizat facilitarea transportului rapid al trupelor și echipamentelor pe teritoriul UE. Au fost identificate nevoi de sprijin pentru statele din estul Europei, soluții în centrul și vestul Europei, dar și deficit de infrastructură și reglementări comunitare, care să permită transportul și integrarea rapidă în dispozitivul defensiv. Nu a existat o evaluare europeană intrinsecă, nu există un *Plan strategic de apărare al Uniunii*, evaluarea s-a făcut pe *Planurile strategice ale Alianței Nord-Atlantice*, pornind de la forțele existente și vizând consolidarea *rezilienței operaționale*.

Se poate remarca utilizarea improprie a termenului *reziliență* într-o situație critică, în care ar fi necesară o altă abordare. Deficitul de capacitate reală de apărare trebuie constatat printr-un audit

În termeni doctrinari, credibilitatea unei capacități europene se măsoară prin: capacitatea de a genera masă și reziliență, capacitatea de a integra forțele într-o arhitectură de comandă și control, capacitatea industrială de susținere a consumului într-un conflict de durată.

Capacitatea de a integra forțele într-o arhitectură de comandă și control este în lucru prin proiecte PESCO dedicate interoperabilității și conectivității, care își propun o integrare a capacităților naționale și a grupurilor de luptă europene (European BattleGroups/EUBGs), diferită de structura de comandă-control a NATO, dar complementară cu aceasta.

profesionist, obiectiv și realist, cu utilizarea datelor reale, nu a celor din documentele puse la dispoziție de state, cu utilizarea celor mai performante aplicații de jocuri de război. O abordare realistă ar putea însemna o construcție nouă a unei capacități de apărare reale și sustenabile, nu de menținere a unei capacități imaginare, iluzorii.

Capacitatea de a integra forțele într-o arhitectură de comandă și control este în lucru prin proiecte PESCO dedicate interoperabilității și conectivității, care își propun o integrare a capacităților naționale și a grupurilor de luptă europene (European BattleGroups/EUBGs), diferită de structura de comandă-control a NATO, dar complementară cu aceasta.

Ar trebui remarcat că atitudinea Administrației Trump față de UE determină o abordare mai radicală, de realizare a unei structuri de comandă independente a UE față de NATO, deși Strategia Națională de Apărare a SUA (US NDS 2026) încurajează constituirea și realizarea capacității de apărare convențională a UE, cu asigurarea descurajării nucleare și a sprijinului cu informații și comunicații satelitare din partea Statelor Unite. Implicarea mai puternică a europenilor în structura de comandă a NATO ar presupune asumarea a mai multor posturi, înlocuirea generalilor și coloneilor americani cu ofițeri europeni. Deoarece aceste comandamente, cu excepția celor ale componentelor terestre și maritime, sunt pe teritoriul UE, constituirea unui nou comandament ar putea fi considerat redundant. SHAPE și cele două comandamente întrunite din Europa (JFC) de la Napoli și Brunssum ar fi o eroare strategică, deoarece aceste comandamente nu pot fi replicate într-un timp scurt, iar rolul lor este în primul rând de a conduce apărarea Europei.

Capacitatea industrială de susținere a consumului de muniție și armament, precum și cea de mentenanță într-un conflict de durată a fost abordată cu seriozitate din 2024, atunci când s-a constatat vulnerabilitatea dată de incapacitatea industriei de apărare de a susține un conflict militar pe termen mediu și lung. Lansarea programului european de achiziții comune pentru muniție (ASAP și EDIRPA) demonstrează eforturile de creștere a capacității de producție și adaptare la nevoile de tehnică modernă. *Busola Strategică* a UE fixează orizontul 2030 pentru consolidarea politicii de securitate și apărare, însă nu propune substituirea NATO, ci dezvoltarea unei culturi

strategice comune și a unor capacități care să întărească atât UE, cât și contribuția europeană în NATO. Necesitatea revizuirii acesteia după apariția US NSS 2025 și US NDS 2026 este evidentă, dar încă nu a fost lansată public.

În paralel, *Conceptul Strategic NATO 2022* reafirmă rolul Alianței ca pilon al apărării colective și accentuează nevoia de consolidare a posturii de descurajare și apărare (NATO, 2022). Integrarea celor două cadre – Uniunea Europeană (axată pe dezvoltarea capacităților și industrie) și NATO (orientată spre planificare, comandă și descurajare) – permite o repartizare funcțională a responsabilităților, cu mențiunea că instrumentele Uniunii Europene trebuie să genereze efecte cuantificabile până în anul 2030.

La summitul NATO de la Ankara (iulie 2026) ar putea fi așteptată o detaliere a Conceptului în sensul repartizării unor sarcini concrete europenilor, dacă UE va fi acceptată ca actor în procesul de planificare al Alianței. Actuala administrație americană, deși susține că europenii trebuie să își asume principala responsabilitate pentru apărarea convențională a Europei, nu încurajează implicarea UE, considerând Comisia UE un factor de destabilizare a relațiilor cu statele europene.

Divergențele dintre SUA și UE sunt generate de aversiunea președintelui Trump față de instituțiile Uniunii, în special față de Comisia Europeană, și pun în pericol existența și soliditatea NATO, care tinde să închidă accesul Comisiei la discuțiile privind securitatea și apărarea, deși Comisia este responsabilă de Politica de Apărare și Securitate Comună. Statele europene membre ale NATO și ale UE sunt în situația ingrată de a discuta la mese și în condiții diferite problematica apărării proprii. Iar vulnerabilitatea majoră este a statelor din estul Europei, cele mai expuse amenințărilor Federației Ruse.

*Busola
Strategică a UE
fixează orizontul
2030 pentru
consolidarea
politicii de
securitate și
apărare, însă
nu propune
substituirea
NATO, ci
dezvoltarea unei
culturi strategice
comune și a unor
capacități care
să întărească
atât UE, cât
și contribuția
europeană în
NATO.*

CE S-A FĂCUT PÂNĂ ACUM: INSTRUMENTE UE DEJA OPERAȚIONALE

PESCO: cooperare structurată și portofoliu de proiecte

PESCO funcționează ca mecanism de agregare a proiectelor de capacități, facilitând cooperarea între statele participante, și este considerată „coloana vertebrală a cooperării militare în UE”. A fost dezvoltată pentru a operaționaliza articolul 42 (6) din Tratatul de la Lisabona al Uniunii Europene, „Member States whose military

PESCO funcționează din 2017 și a dezvoltat deja 75 de proiecte colaborative de apărare. În 2025, Consiliul UE a lansat al șaselea val de proiecte, acoperind domenii critice precum: capacități terestre și maritime, senzori și conectivitate, instruire și logistică, tehnologii emergente (de ex. Quantum, energie direcționată).

capabilities fulfil higher criteria and which have made more binding commitments to one another in this area with a view to the most demanding missions shall establish permanent structured cooperation within the Union framework". (Consiliul European, 2024). Deși nivelul de maturitate diferă, PESCO a creat un pachet de proiecte în domenii relevante pentru războiul modern, precum: mobilitate militară, logistică, instruire, capacități terestre și maritime, conectivitate și tehnologii emergente.

PESCO funcționează din 2017 și a dezvoltat deja 75 de proiecte colaborative de apărare. În 2025, Consiliul UE a lansat al șaselea val de proiecte, acoperind domenii critice precum: capacități terestre și maritime, senzori și conectivitate, instruire și logistică, tehnologii emergente (de ex. Quantum, energie direcționată). În noiembrie 2024, miniștrii apărării au semnat *Letter of Intention* în domeniile: apărarea aeriană integrată, războiul electronic, muniții autonome și nave de luptă de nouă generație (Comisia Europeană, 2024).

EDF: finanțarea dezvoltării tehnologice și reducerea fragmentării

Regulamentul (UE) 2021/697 stabilește Fondul European de Apărare pentru perioada 2021-2027, cu un buget total de 8,8 miliarde EUR, având ca obiectiv competitivitatea și inovația bazei industriale de apărare a UE. Comisia subliniază că EDF urmărește reducerea fragmentării și creșterea interoperabilității, iar angajamentele financiare cumulative evidențiază rolul UE ca investitor major în R&D de apărare (Consiliul European, 2021; Comisia Europeană, 2022).

În 2025, s-a lansat un pachet EDF de peste un miliard de euro pentru proiecte strategice de tehnologie. Acest fond sprijină: cercetarea și dezvoltarea în comun pentru tehnologii avansate militare, proiecte interoperabile și întărirea bazei industriale europene de apărare.

ASAP și EDIRPA: răspuns la deficitul de muniții și stimularea achizițiilor comune

Regulamentul (UE) 2023/1525 (ASAP) urmărește creșterea rapidă a capacităților industriale pentru muniții și rachete, introducând mecanisme de sprijin pentru extinderea liniilor de producție și reducerea blocajelor din lanțurile de aprovizionare. Complementar,

Regulamentul (UE) 2023/2418 (EDIRPA) instituie un instrument pentru stimularea achizițiilor comune, orientat către nevoi urgente și critice ale statelor membre (Comisia Europeană, 2022).

CE ESTE PLANIFICAT ȘI APROBAT: READINESS 2030, EDIP ȘI OMNIBUSUL DE SIMPLIFICARE

White Paper for European Defence – Readiness 2030 și planul ReArm Europe

Carta Albă a Apărării Europene (White Paper for European Defence) – Readiness 2030 definește un set de direcții pentru creșterea pregătirii de apărare și pentru mobilizarea investițiilor în vederea atingerii unor repere până în 2030. Documentul este însoțit de o logică de „surge investment”, iar EEAS indică faptul că opțiunile propuse ar putea debloca până la 800 de miliarde de euro în anii următori pentru a accelera consolidarea apărării europene.

Obiectivele strategice ale planului sunt consolidarea industriei europene de apărare, accelerarea achizițiilor comune, creșterea interoperabilității, mobilitate militară paneuropeană până în 2027. De asemenea, se pune un accent puternic pe producția de muniții, sisteme de apărare aeriană, drone și capabilități digitale (European External Action Service, 2025).

EDIP: de la măsuri de urgență la program industrial permanentizat

Adoptarea EDIP marchează trecerea de la instrumente temporare (ASAP, EDIRPA) la un cadru mai stabil pentru disponibilitatea și aprovizionarea cu produse de apărare. Regulamentul (UE) 2025/2643 instituie *Programul European pentru Industria de Apărare* și un set de măsuri pentru asigurarea disponibilității la timp a produselor, consolidând baza industrială și stimulând cooperarea, inclusiv sprijin pentru Ucraina. Parlamentul European și Consiliul au comunicat explicit obiectivele: întărirea industriei, achiziții comune și creșterea producției (Consiliul UE, Parlamentul UE, 2025)

Până în prezent, România nu a definit o politică adecvată pentru a include în acest plan cât mai multe capacități industriale situate pe teritoriul său. Printr-un act normativ (ar fi fost de preferat lege,

Regulamentul (UE) 2025/2643 instituie Programul European pentru Industria de Apărare și un set de măsuri pentru asigurarea disponibilității la timp a produselor, consolidând baza industrială și stimulând cooperarea, inclusiv sprijin pentru Ucraina.

Pe 17 iunie 2025, Comisia Europeană a prezentat un pachet de simplificare pentru accelerarea investițiilor de apărare, argumentând că armonizarea și reducerea sarcinilor administrative sunt condiții pentru livrare „la viteză și scară”.

dar contextul ar permite o ordonanță de urgență), statul român ar putea oferi facilități companiilor europene sau americane care ar investi în capacități de producție integrabile în acest plan european. Nevoile de înzestrare ale Forțelor Armate Române ar putea să dea cele mai mari priorități, cu soluții eficiente economic, dar și operațional. Producția unor echipamente sau asamblarea lor, mentenanța sau participarea la realizarea de produse complexe, producerea de muniții sau piese de schimb esențiale, din pachetul logistic aferent unui echipament major, piețe de desfacere, includerea în marile circuite logistice ale Alianței ar putea fi elemente cheie ale noilor investiții sprijinite și garantate de guvern. Proiectele incluse în SAFE sunt utile, dar nu suficiente.

Defence Readiness Omnibus: reducerea birocrăției pentru investiții la scară

Pe 17 iunie 2025, Comisia Europeană a prezentat un pachet de simplificare pentru accelerarea investițiilor de apărare, argumentând că armonizarea și reducerea sarcinilor administrative sunt condiții pentru livrare „la viteză și scară”. Comunicarea și documentele însoțitoare descriu măsuri de simplificare aplicabile și tehnologiilor dual-use, vizând accelerarea proiectelor și accesul mai rapid la finanțare (Comisia Europeană, 2025).

România trebuie să se conformeze foarte rapid, pentru a nu rata momentele importante și oportunitățile. Debirocratizarea de contingență este bună, dar există pericolul unor acțiuni inadecvate, posibil periculoase sau doar o risipă de resurse, din cauza inexistenței unei evaluări realiste a existentului, nevoilor și posibilităților.

SAFE – Security Action For Europe

Comisia a repartizat națiunilor participante (19 state membre ale UE), cu planuri de investiții pentru echipamente (inclusiv apărare aeriană, artilerie, drone), sume stabilite în funcție de evaluarea inițială a urgenței și nevoilor potențiale. Instrumentul gândit ca un fond de finanțare de 150 de miliarde de euro este o sursă pentru împrumuturi cu dobândă relativ scăzută, pe termen lung, destinat achizițiilor de capacități pentru apărare. În fapt, se dorește ca, prin acest instrument, să se consolideze industria europeană de apărare, care ar fi principala

beneficiară de finanțări, stimulând achizițiile comune, care ar fi un pas important pentru realizarea unor capacități comunitare (pe baza echipamentelor identice).

România, Polonia, Franța și alte țări au semnat planurile de investiții pentru a primi finanțare, iar României i s-au alocat 16,7 miliarde de euro.

FEZABILITATE PÂNĂ ÎN 2030: CE ESTE REALIST ȘI CE RĂMÂNE IMPROBABIL

Realist: muniții, mobilitate, stocuri și achiziții comune

Cele mai robuste domenii de livrare până în 2030 sunt cele în care UE are pârghii bugetare și de piață: creșterea producției de muniții și rachete (ASAP), stimularea achizițiilor comune (EDIRPA), consolidarea industrială (EDIP) și modernizarea infrastructurii dual-use pentru mobilitate militară. În aceste domenii, regulamentele sunt deja în vigoare și creează predictibilitate pentru industrie (Regulamentele UE, 2021, 2023, 2025).

Pentru ASAP, au fost adoptate, în 2023 și 2024, instrumente pentru producția rapidă de muniții și echipamente, care vizează creșterea capacității de producție, cofinanțare pentru fabrici și centre de testare și stimularea lanțurilor industriale critice.

Prin SAFE, UE finanțează și adaptarea infrastructurii (autostrăzi, căi ferate, porturi, aeroporturi) pentru mobilitatea rapidă a forțelor militare în toată Uniunea. Acest lucru reduce timpul de deplasare și crește reziliența logistică în criză.

La nivelul Uniunii nu s-a realizat o Analiză Strategică a Apărării, nu se face o Revizuire periodică a acesteia, dar există un mecanism de coordonare, denumit „*Coordination Annual Review on Defence/CARD*”, care analizează anual planurile naționale de înzestrare și identifică oportunități de cooperare franco-europene. Trebuie remarcat că suma tuturor capacităților de apărare nu înseamnă o capacitate de apărare comună, iar diversitatea de echipamente nu furnizează o imagine realistă. Totuși, acest mecanism are un rol important, deoarece își propune să furnizeze un diagnostic comun al lacunelor de capacități și să orientări pentru proiecte PESCO și alte programe europene.

Prin SAFE, UE finanțează și adaptarea infrastructurii (autostrăzi, căi ferate, porturi, aeroporturi) pentru mobilitatea rapidă a forțelor militare în toată Uniunea. Acest lucru reduce timpul de deplasare și crește reziliența logistică în criză.

Integrarea apărării aeriene la nivel continental este probabil să avanseze regional (Nord, Est, Marea Neagră), însă o arhitectură complet integrată, cu acoperire antirachetă balistică paneuropeană, este dificil de realizat până în 2030.

Concentrarea eforturilor și a sprijinului guvernamental pentru realizare proiectelor aprobate spre finanțare prin instrumentul SAFE nu este singura prioritate a statului român. Dezvoltarea de capacități industriale competitive și eficiente trebuie să fie o prioritate pentru guvernul român, indiferent de culoarea politică. Renunțarea la toate companiile de stat care nu au perspectiva unei redresări realiste, prin valorificarea maximă a activelor existente, trebuie să fie prioritatea următoarelor șase luni. Închiderea companiilor fără viitor va face posibilă dezvoltarea capacităților noi, moderne, care să funcționeze după regulile economiei de piață, cu linii tehnologice moderne și procese tehnologice sustenabile energetic și financiar, competitive cu cele existente în întreaga lume. Accesul pe piețe externe trebuie construit politic și prin produse de calitate înaltă.

Parțial: apărarea aeriană integrată și comandă-control european

Integrarea apărării aeriene la nivel continental este probabil să avanseze regional (Nord, Est, Marea Neagră), însă o arhitectură complet integrată, cu acoperire antirachetă balistică paneuropeană, este dificil de realizat până în 2030. La fel, consolidarea comandă-control la nivel UE poate progresa în exerciții și proceduri, dar constrângerile politice (consens, suveranitate) limitează un lanț unic de comandă european în criză.

O abordare mai realistă ar putea fi implicarea mai serioasă în Comandamentul Componentei Aeriene de la Rammstein, realizarea unui sistem propriu de apărare împotriva rachetelor balistice, constituirea Grupului European de Transport Strategic și Alimentare în Aer (posibil cu aeronave Airbus), a unui Grup European de Supraveghere și Avertizare Timpurie sau preluarea celui existent în NATO (în parteneriat cu Regatul Unit și Norvegia), constituirea unei Forțe Aeriene de Lovire prin integrarea principalelor forțe aeriene, cu misiuni specifice pentru F-35, Rafale și Eurofighter, precum și realizarea unui *European Iron Dome*. Acest ultim proiect ar putea fi realizabil până în 2030 dacă se va realiza rapid schema Dispozitivului Strategic de Apărare Anti Aeriană (inclusiv anti-dronă), cu cele mai bune poziții pentru fiecare echipament, inclusiv rezerva, realizarea infrastructurii

folosind predominant infrastructura deja existentă, constituirea structurilor multinaționale (europene?), amplasarea echipamentelor și operaționalizarea fiecărei entități. Operaționalizarea întregului sistem ar presupune integrarea operațională și ar putea folosi expertiza actualelor CAOC (Centre pentru Operații Aeriene) ale NATO.

Improbabil: autonomie strategică completă și substituirea umbrelor de descurajare

Documentele oficiale și declarațiile comisarului pentru Apărare și Spațiu indică o abordare pragmatică: Europa trebuie să „*cheltuiască mai mult, mai bine și european*”, dar acest efort este complementar NATO. O autonomie strategică completă până în 2030 este improbabilă în absența unor schimbări politice profunde și a unei soluții robuste de descurajare; în plus, NDS 2026 sugerează accentul SUA pe priorități globale, pornind de la protejarea propriului teritoriu, emisfera vestică și Asia-Pacific. Securitatea în Europa va fi realizată prin înțărțirea aliaților, cu sprijin doar pe descurajarea nucleară și capacitățile de înaltă tehnologie, dar nu prevede substituirea integrală a forțelor SUA din Europa în cadrul NATO (Departamentul de Război SUA, 2026).

O abordare radical antiamericană ar fi un dezastru pe termen scurt și mediu, deoarece dependența de SUA este majoră, nu poate fi substituită de echipamentele produse de companiile franceze. Totuși, integrarea sistemelor de supraveghere și a rachetelor europene trebuie accelerată, deoarece producția americană nu satisface nevoile tuturor clienților actuali, iar dezangajarea transmisă de actuala administrație americană ar trebui să încurajeze o implicare serioasă din partea statelor europene, care pot acționa conjugat în cadrul Uniunii.

Securitatea în Europa va fi realizată prin înțărțirea aliaților, cu sprijin doar pe descurajarea nucleară și capacitățile de înaltă tehnologie, dar nu prevede substituirea integrală a forțelor SUA din Europa în cadrul NATO.

EUROPA CU DOUĂ VITEZE: ACCELERATOR SAU RISC DE FRAGMENTARE?

În domeniul apărării, diferențierea poate funcționa ca accelerator dacă este definită funcțional: un nucleu de state care asumă obiective mai ambițioase (stocuri comune, achiziții comune, interoperabilitate, integrare industrială), fără a fi blocat de unanimitate. Modelul există deja în practică prin cooperări întărite și prin caracterul voluntar al achizițiilor comune; formalizarea lui poate reduce „*lowest common denominator*” și poate produce rezultate până în 2030.

Retehnologizarea sau construirea de industrii competitive, în state precum România, implică o asumare și implicare din partea statelor europene care au deja mari companii competitive la nivel global, dar și strategii coerente și îndrăznețe pentru statele în cauză.

Realitatea dependenței de industriile celor șase state este evidentă, dar menținerea concentrării acestei capacități industriale fără a fi cooptate și modernizate industriile celorlalte state europene poate genera mari nemulțumiri și neîncredere. Există mari diferențe de politici față de prioritățile bugetare, la fel și în abordarea industriei de apărare, discrepanțe care nu pot fi grupate ca fiind specifice fiecărui grup. Așadar, varietatea de poziții și viziuni este mai mare, o aliniere pe doar două grupuri este mai ambițioasă decât ideea de grupare pe cinci viteze. Leșirea Poloniei din grupul statelor est-europene și acceptarea în rândul statelor fondatoare a Comunității Oțelului și Cărbunelui este o recunoaștere a evoluției statului care este considerat cel mai expus față de amenințarea rusă. Majoritatea industriilor acestor state sunt construite sau reconstruite cu sprijin american (prin programul Marshall sau ca rezultat al offsetului recent), menținute la nivel de competitivitate prin legăturile cu industria americană, de care sunt cvasitotal dependente.

În al doilea grup de state sunt multe industrii moderne, competitive, de nivelul celor din primul grup (Suedia, Danemarca, Belgia, Austria, Ungaria, Cehia), dar au fost considerate mai puțin importante (!) sau dificile (imprevizibile) pentru a fi în cercul restrâns al luării deciziei. Desigur, această situație implică riscul unei reacții negative puternice din partea acestora.

Retehnologizarea sau construirea de industrii competitive, în state precum România, implică o asumare și implicare din partea statelor europene care au deja mari companii competitive la nivel global, dar și strategii coerente și îndrăznețe pentru statele în cauză. Accesul la tehnologie presupune investiții importante, educație și politici coerente. La nivel comunitar au fost gândite instrumente pentru susținerea industriei existente, dar și pentru dezvoltarea de infrastructuri noi pentru producția de muniții, rachete, drone. Nevoia urgentă pentru aceste produse impune decizii urgente și îndrăznețe, care pot să aibă impact important și pe termen lung. Pentru fiecare din produsele enumerate sunt necesare linii tehnologice eficiente, moderne, cu consum redus de energie, preferabil cu un nivel ridicat de automatizare, precum și posibilitatea modernizării ulterioare sau a transformării și adaptării la cerințele viitoare ale pieței.

Principalul risc poate să rezulte din percepția de marginalizare a statelor din „*cercul exterior*”. Pentru a evita fragmentarea, ar fi util să existe criterii de aderare la nucleu transparente (nivel de investiție, contribuții industriale, disponibilitate operațională), iar proiectele trebuie să rămână deschise pentru intrare graduală. Compatibilitatea cu NATO este menținută dacă nucleul rămâne aliniat planificării NATO și dacă UE se concentrează pe industrie, mobilitate și achiziții, nu pe duplicarea structurii de comandă a Alianței.

O tendință „*suveranistă*” de izolare a UE față de SUA, de răspuns agresiv la politica MAGA, ar putea escalada actuala stare de tensiune spre confruntare nu doar politică, ci spre una cu grave consecințe pentru securitatea europeană, precum și pentru bunăstarea cetățenilor europeni. Dependența tehnologică a Europei de SUA este evidentă. Într-o lume digitalizată, Europa (inclusiv și Marea Britanie, Norvegia, Elveția) nu are controlul niciunui sistem de operare, rețelele de socializare sunt americane sau chinezești, piața online este dominată de giganții americani sau chinezi, securitatea cibernetică se bazează predominant pe soluții americane sau israeliene, hardware este dependentă de producția din Asia (China, Taiwan, Coreea de Sud, Japonia, Singapore), comunicațiile sunt dependente de mijloace produse în SUA, Coreea de Sud, China sau Taiwan, cu o oarecare libertate de mișcare în zona comunicațiilor satelitare și a navigației, prin sistemul Galileo. În domeniul Inteligenței Artificiale (AI), Europa este abia în curs de inițiere a unor programe, dependente de cele americane, deja dominante pe piață. În timp ce atenția europenilor a fost concentrată pe reglementarea AI și principiile morale, SUA și China au atins niveluri care le permit să blocheze pe cei nou-veniți. Conectarea și includerea în programele de dezvoltare ale AI americane, cu obiective proprii și facilități europene integrate în aceste proiecte, ar putea menține relația transatlantică la un nivel acceptabil.

Statele din grupul al doilea (*de periferie*) ar putea să se alinieze la cerințe prin includerea în marile proiecte europene (centrate pe marile consorții europene), cu preluarea liniilor tehnologice dezafectate de cele din primul grup pentru modernizarea propriilor fluxuri tehnologice sau pot intra în parteneriate strategice cu state non-UE (SUA, Canada, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Norvegia, Coreea

*În domeniul
Inteligenței
Artificiale (AI),
Europa este
abia în curs de
inițiere a unor
programe,
dependente de
cele americane,
deja dominante
pe piață.*

Războiul din Ucraina demonstrează importanța resurselor, începând cu cele energetice, necesitatea asigurării unor circuite de rezervă, dar și utilizarea optimă a propriilor resurse. Incapacitatea de a exploata și prelucra ceea ce are statul respectiv (resurse minerale, minereuri, resurse energetice, produse agricole) generează dependențe care produc fluxuri emigraționiste de populație calificată și imigrație de populație slab calificată.

de Sud, Japonia, Israel, Turcia, Taiwan, Australia sau Noua Zeelandă), evitând China, pentru a nu pune în pericol relația cu SUA.

Războiul din Ucraina demonstrează importanța resurselor, începând cu cele energetice, necesitatea asigurării unor circuite de rezervă, dar și utilizarea optimă a propriilor resurse. Incapacitatea de a exploata și prelucra ceea ce are statul respectiv (resurse minerale, minereuri, resurse energetice, produse agricole) generează dependențe care produc fluxuri emigraționiste de populație calificată și imigrație de populație slab calificată.

Marile mișcări demografice vor produce consecințe pe termen lung, cu modificări sociale și culturale. Depășirea nivelului critic, care permite integrarea celor nou-veniți și realizarea de comunități cu religii, respectiv culturi diferite, duce la modificarea structurală a populațiilor din teritoriul european.

ROLUL COMISARULUI EUROPEAN PENTRU APĂRARE ȘI SPAȚIU

Portofoliul comisarului pentru Apărare și Spațiu, Andrius Kubilius, are o funcție de „orchestrare” între statele membre, Comisie și Întăitul Reprezentant, cu accent pe eficiența cheltuielilor și pe orientarea către produse europene. Scrisoarea de misiune pentru comisar indică explicit pregătirea pentru „cele mai extreme contingente militare”, iar pagina oficială a Comisiei subliniază obiectivul de a cheltui „mai mult, mai bine și european.” (Comisia Europeană, 2025).

Principalele obiective pe care și le-a stabilit noul comisar au fost: asigurarea condițiilor economice pentru înarmarea UE, prin instrumente financiare și creșterea capacității industriale, precum și realizarea unei capacități de apărare credibile.

Pentru primul obiectiv a reușit să obțină instrumente financiare și acceptarea din partea statelor membre a finanțării producției de armament (ca prioritate), precum și un plan integrat pentru industria europeană de apărare, cu includerea tuturor capacităților statelor membre. Cadrul pentru cooperare industrială și resursele financiare sunt asigurate, acum depinde de statele membre cum își gestionează resursele puse la dispoziție, ce soluții găsesc pentru a-și construi

și moderniza industria proprie, cum își valorifică propriile resurse și cum își completează deficitele din capacitatea națională de apărare.

Capacitatea de apărare comună își propune să se constituie din proiectele deja agreate în PESCO, la care se adaugă capacitățile naționale și grupurile de luptă europene – EUBG, care ar trebui să se integreze la nevoie. Nu există o Analiză Strategică a Apărării Uniunii Europene, deoarece subiectul a fost evitat ani la rând pentru a nu deranja SUA, care au susținut, până de curând, că UE nu are nevoie de o capacitate proprie de apărare, deoarece securitatea UE este garantată de NATO. Aderarea la NATO a Finlandei și Suediei, la puțin timp după invazia rusă în Ucraina, s-a realizat la solicitarea acestora, în contextul menționat anterior, acestea simțindu-se amenințate de Federația Rusă, fără o umbrelă sigură din partea UE.

Comisarul european pentru apărare și-a propus o evaluare urgentă a statelor celor mai expuse unui atac din partea Rusiei, dar acest deziderat pare să se fi pierdut undeva. Ca opinie personală, atribuirea acestui post unui est-european, cu o experiență relativ redusă în abordarea strategică a apărării la un nivel extins, în condițiile în care Uniunea poate beneficia de aportul experienței coloniale a statelor cu abordare globală a intereselor și obiectivelor proprii, nu este benefică. Ar fi fost util să se revadă relevanța politicii externe europene în perioada în care funcția de Înalt Reprezentant a fost deținută de Lady Cathrine Ashton, comparativ cu doamnele care au urmat, fără a minimiza activitatea doamnei Federica Mogherini, doar cu o abordare realistă. În această perioadă dificilă și deosebit de importantă pentru viitorul Uniunii, Înaltul Reprezentant și Comisarul european pentru apărare sunt personalități extraordinare, dar din state nerelevante ca puteri cu ambiții globale.

Timiditatea în abordarea temei principale, a constituirii Forțelor Armate Comunitare (sau Europene), poate fi considerată prudentă, în contextul pozițiilor diferite ale unor state față de războiul din Ucraina. Statul Major al Uniunii Europene, Directorul acestuia, nu sunt capabili să preia de la SHAPE și SACEUR responsabilitatea apărării convenționale a Europei, iar șansele ca această ipoteză să devină realitate ar trebui să crească, în condițiile unei posibile retrageri americane.

Capacitatea de apărare comună își propune să se constituie din proiectele deja agreate în PESCO, la care se adaugă capacitățile naționale și grupurile de luptă europene – EUBG, care ar trebui să se integreze la nevoie.

România și Bulgaria sunt state expuse agresivității ruse dinspre Marea Neagră, dar și cu un risc deosebit (în special pentru România) de a fi în contact cu o Ucraină ostilă, dacă Rusia ar reuși să preia controlul întregii țări.

Statele expuse ar trebui să fie mai active, să contribuie cu soluții, cu inițiative realiste și cu impact pentru propria securitate. Menținerea implicării SUA în Polonia, anunțată cu fermitate de președintele Trump cu ocazia vizitei președintelui polonez, întărirea prezenței germane și britanice în Țările Baltice au determinat o diminuare a presiunii acestora pentru constituirea armatei europene. România și Bulgaria sunt state expuse agresivității ruse dinspre Marea Neagră, dar și cu un risc deosebit (în special pentru România) de a fi în contact cu o Ucraină ostilă, dacă Rusia ar reuși să preia controlul întregii țări. Retragerea unor forțe americane din cele două state au transmis un mesaj îngrijorător, compensat doar parțial prin angajamentul francez de a menține statutul de națiune-cadru și de a extinde grupul de luptă din România la nivel brigadă.

CUM AR TREBUI SĂ FIE O CAPACITATE DE LUPTĂ EUROPEANĂ REALĂ (NU DOAR HÂRTIE ȘI EXERCITII)?

Aș spune că Europa are azi *forțe naționale*, cu o capacitate operațională și de reacție eterogene și insuficient evaluate, există cantitativ, dar nu au valoare operațională concretă.

O capacitate credibilă ar trebui să includă:

❖ **Forțe terestre**

- 2-3 corpuri de armată multinaționale permanente, cu o structură capabilă să execute misiuni în maxim 10 zile (capacitate de reacție);
- brigăzi grele, mecanizate și blindate, nu doar ușoare, „*expediționare*”, poziționate în Est, pentru contracararea și descurajarea Federației Ruse și a aliaților săi, identificată ca posibil agresor.

Trebuie să existe stocuri reale de muniții de artilerie (în special cea de 155 mm, GMLRS), piese de schimb, combustibil pentru >90 zile, rezerve de sânge și de hrană, comunicații redundante. Una dintre lecțiile ce trebuie învățate din Ucraina este că, fără cantitate (număr de trupe), adâncime și rezerve, nu se poate rezista.

❖ **Puterea aeriană** trebuie să asigure superioritate aeriană regională, nu doar „*air policing*”.

În principiu, ar trebui să includă capacități de:

- neutralizarea apărării AA inamice (SEAD/DEAD);
- supraveghere, informare și recunoaștere (ISR aerian – AWACS);
- drone de supraveghere și recunoaștere;
- sisteme de detecție, recunoaștere, încadrare și nimicire a dronelor;
- comandă aeriană europeană unificată, interoperabilă, nu 27 de centre naționale.

Avioanele de luptă F-16, F-35, Rafale, Eurofighter și Gripen ar trebui grupate pe misiuni, în funcție de performanțele lor, în grupări operaționale. Planificarea NATO ar putea fi îmbunătățită, prin realizarea unor grupări aeriene de lovire europene, complementare cu sprijinul american.

❖ **Apărare aeriană și antirachetă** este un domeniu la care Europa este critic vulnerabilă.

Pentru a fi eficientă, ar fi necesară stratificarea completă, fără aceasta, orice concentrare de forțe ar fi o țintă vulnerabilă:

- integrare continentală a senzorilor;
- sistem antirachetă balistică (cu integrarea sistemelor Patriot, Arrow, SAMP/T NG);
- MRAD;
- SHORAD și V-SHORAD.

Preluarea majorității funcțiilor comandamentului C.C. Air Rammstein ar fi o oportunitate, iar întărirea CAOC și preluarea cu dublă utilizare a CAOC ar putea fi un demers pentru autonomia apărării aeriene și antiaeriene europene.

❖ **Forțele navale europene** ar putea fi dezvoltate pornind de la nevoile de securitate din Marea Baltică și Marea Neagră, cu dezvoltarea către Mediterană și Marea Nordului.

Pentru respectarea acordului Montreux, statele riverane ar putea fi sprijinite pentru a construi gruparea europeană cu mijloacele navale care să navigheze sub pavilionul național și al UE.

State europene pot suplini deficitele de comunicații, sisteme de supraveghere și sisteme de arme de pe navele existente sau pot finanța proiecte comune de achiziții de mijloace navale.

Pentru respectarea acordului Montreux, statele riverane ar putea fi sprijinite pentru a construi gruparea europeană cu mijloacele navale care să navigheze sub pavilionul național și al UE.

Europa are nevoie de industrie de apărare „în regim de război”, linii de producție active, nu „reactivabile”, contracte multianuale garantate.

❖ **Autonomie industrială și logistică (punct CHEIE în NDS 2026)**

NDS 2026 este brutal de clară aici: războaiele moderne sunt câștigate de industrie, nu de doctrine. Europa are nevoie de industrie de apărare „în regim de război”, linii de producție active, nu „reactivabile”, contracte multianuale garantate. Ar fi de dorit standardizare, mai puține tipuri de tancuri, obuziere, muniții. Azi: Europa are 17 tipuri de tancuri, SUA are doar unul. Ca soluție imediată, gruparea capacităților și constituirea de subgrupe în funcție de tehnica din dotare, cu misiuni prioritare. Astfel, se pot constitui grupări tactice cu misiuni specifice, cum ar fi „gruparea Abrams”, „gruparea Leopard”, „gruparea Leclercq” etc.

❖ **Logistică strategică** orientată pentru aprovizionarea primelor linii de apărare, dar și pentru reziliența socială.

Necesitatea transportului militar greu (aerian + feroviar) și sincopel din domeniu au fost subliniate de mai multe ori. Rețeaua de autostrăzi și căi ferate trebuie să permită transferul rapid de tehnică și echipamente militare, dislocări de trupe și aprovizionarea acestora. Constituirea de centre logistice securizate în Est (Polonia, România, Baltice) cu prepoziționări și capacități de preluare și distribuire adecvate reprezintă o urgență. Statele mai expuse ar trebui să își dezvolte capacități de reparații și intervenție rapidă pentru eventuale redirectionări ale fluxurilor de transport, conjugat cu capacitățile de geniu necesare pentru realizarea dispozitivelor de apărare terestră (Ucraina a demonstrat că nu trebuie neglijate).

❖ **Comandă, control și decizie** reprezintă marea slăbiciune europeană, dar pot fi găsite soluții rapide pentru utilizarea comandamentelor NATO existente, în baza unui protocol de transfer de autoritate. Preluarea de europeni a acestor comandamente și transferul la NATO doar în situația implicării Alianței ar fi o soluție de discutat. Deoarece existența lor este determinată de misiunile de apărare a Europei, dar există posibilitatea unor rezerve din partea unor state non-UE de a se implica, atunci aceste comandamente ar trebui să fie sub autoritate UE, cu transfer către NATO atunci când se implică Alianța.

Problema deciziei privind acțiunea militară, în cât timp, cu ce forțe, ar trebui reglementată, pentru a acționa unitar în cazul unui atac. Dacă se menține regula consensului politic unanim în faza militară, trebuie 27 de parlamente ca să reacționezi, lupta este pierdută sau pagubele imediate pot fi semnificative.

❖ Dimensiunea nucleară (subiect tabu, dar inevitabil)

NDS 2026 sugerează, fără a spune explicit, că Europa trebuie să își asume responsabilitatea pentru descurajare. Totuși, există o asigurare vagă privind menținerea acestei descurajări de SUA.

Realist, capacitățile nucleare ale Franței și ale Marii Britanii nu sunt suficiente pentru o descurajare credibilă a Federației Ruse. Menținerea umbrelei de descurajare americane este vitală, la fel cum sunt capacitățile care implică tehnologii înalte, apărarea cibernetică, spațiul cosmic, comunicațiile și informațiile satelitare, deocamdată.

Constituirea unui comandament european pentru apărare cibernetică și realizarea de capacități anti-satelit pot fi inițiative realiste pentru o capacitate de apărare autonomă.

Apărarea infrastructurii critice este o responsabilitate la nivel comunitar, cu integrarea eforturilor naționale, în special în domeniile sensibile precum energie, transport, comunicații (inclusiv cabluri submarine), sistemul financiar-bancar, comunicarea strategică și combaterea dezinformării.

CE ÎNSEAMNĂ CONCRET, PENTRU ROMÂNIA, O CAPACITATE DE APĂRARE EUROPEANĂ

Din perspectiva intereselor României, o capacitate de apărare europeană ar însemna garanții de securitate realiste, deoarece amenințarea unei agresiuni militare din partea Federației Ruse și a posibililor săi aliați nu poate fi descurajată doar cu capacitatea de apărare națională. Vecinătatea cu posibila amenințare este legată de Marea Neagră, așadar, tot ce implică capacitatea europeană de apărare în Marea Neagră ar putea fi coordonată printr-un comandament de nivel Flotă (Divizie), pe care România deja l-a anunțat. De asemenea, coordonarea transportului multimodal ar putea fi realizată de acest comandament (HUB).

*Din perspectiva
intereselor
României, o
capacitate
de apărare
europeană ar
însemna garanții
de securitate
realiste,
deoarece
amenințarea
unei agresiuni
militare
din partea
Federației Ruse
și a posibililor săi
aliați nu poate fi
descurajată doar
cu capacitatea
de apărare
națională.*

Constituirea unei capacități de apărare comunitare, care să fie integrabilă în structura Alianței Nord-Atlantice, se poate aborda printr-o revizuire a Planificării Aliate, după ce UE își va defini această capacitate conform nevoilor obiective, cu o capacitate de reacție suficientă să descurajeze Federația Rusă.

România ar trebui să inițieze realizarea a cel puțin două mari baze militare europene, care ar permite prepoziționarea tehnicii și pregătirea personalului în mediul probabil de ducere a acțiunilor militare. Se pot realiza centre logistice de primă linie sau de transfer către prima linie de apărare. Dispozitivul de apărare al României ar trebui integrat cu cel al Bulgariei, conform Planurilor strategice de apărare, iar acest dispozitiv ar asigura apărarea întregii Europe pe flancul de sud, cu specificul său. România este vulnerabilă și poate fi o țintă pentru primele atacuri, de aceea este necesară o capacitate de reacție europeană permanentă în România, suficientă pentru reacție și descurajare.

Dacă Europa chiar își construiește o capacitate de apărare proprie, România nu mai e periferie, este în prima linie.

CONCLUZII

Până în 2030, UE poate obține o capacitate convențională credibilă în sensul unui set de capacități și mecanisme industriale care permit rezistența inițială, generarea rapidă de forțe și susținerea consumului. Cele mai fezabile livrabile sunt munițiile, achizițiile comune, consolidarea industrială și mobilitatea militară, deoarece au baze juridice și instrumente bugetare deja în vigoare. Totuși, autonomia strategică completă rămâne improbabilă: descurajarea nucleară și o parte din facilitățile strategice rămân, realist, în cadrul NATO și al relației transatlantice. Acceptarea unei Europe cu două viteze – ca mecanism deschis și funcțional – poate accelera livrarea până în 2030, dacă reduce blocajele de decizie și crește standardizarea prin achiziții comune (European External Action Service, 2025).

Constituirea unei capacități de apărare comunitare, care să fie integrabilă în structura Alianței Nord-Atlantice, se poate aborda printr-o revizuire a Planificării Aliate, după ce UE își va defini această capacitate conform nevoilor obiective, cu o capacitate de reacție suficientă să descurajeze Federația Rusă. Planificarea apărării europene poate să pornească de la Planurile Strategice de Apărare ale NATO, dacă se vor face demersurile necesare pentru aceasta, în condițiile în care nu vor exista probleme de încredere.

SUA își păstrează angajamentul apărării nucleare și deschiderea pentru a furniza echipamente și armament de înaltă tehnologie, pe care

statele europene încă nu sunt capabile să le producă. Responsabilitatea pentru a menține capacitățile operaționale și a face apărarea sustenabilă prin furnizarea muniției și pieselor de schimb, a celor necesare pentru ducerea luptei și susținerea efortului de război, revine statelor europene, iar cooperarea la nivel comunitar poate contribui la împărțirea costurilor și la obținerea securității întregii Europe.

România trebuie să își facă propriul audit al capacității de apărare, cu accent pe capacitatea operațională, de preferat cu sprijin din partea celor care au mai multă experiență în planificarea și ducerea războaielor. Completarea deficitelor și integrarea sprijinului trebuie să fie o prioritate, cu solicitări concrete, bazate pe relații bilaterale întărite de acorduri, tratate și programe economice comune. Sprijinirea Republicii Moldova pentru integrarea în UE și sprijinul pentru realizarea unei capacități de apărare integrate cu cea pe care o construiește pentru propria apărare ar trebui să fie elemente de program pentru toate partidele politice din România, pentru că sunt indispensabile pentru securitatea națională.

BIBLIOGRAFIE:

1. Council of the European Union. *PESCO: Permanent Structured Cooperation (facts and policy)*, în *PESCO Strategic Review (2024)*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/pesco/>, accesat la 2 martie 2026.
2. Council of the European Union (n.d.). *EU funding for defence (EDF €8.8 bn)*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-funding/>, accesat la 12 februarie 2026.
3. Council of the European Union (8 decembrie 2025). *European Defence Industry Programme: Council gives final approval*, <https://www.consilium.europa.eu/>, accesat la 22 decembrie 2025.
4. Department of War (2026). *2026 National Defense Strategy*, <https://media.defense.gov/2026/Jan/23/2003864773/-1/-1/0/2026-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY.PDF>, accesat la 2 martie 2026.
5. Department of War (2026). *2026 National Defense Strategy (burden-sharing emphasis)*, <https://media.defense.gov/2026/Jan/23/2003864773/-1/-1/0/2026-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY.PDF>, accesat la 2 martie 2026.
6. European Commission (2022). *European Defence Fund (EDF) official webpage*, <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/>, accesat la 22 decembrie 2025.

7. European Commission (n.d.). *EDIRPA – addressing capability gaps*, <https://defence-industry-space.ec.europa.eu>, accesat la 22 decembrie 2025.
8. European Commission (2024). *Mission letter: Commissioner-designate for Defence and Space* (Andrius Kubilius), <https://commission.europa.eu/>, accesat la 12 februarie 2026.
9. European Commission (n.d.). *Andrius Kubilius – Commissioner for Defence and pace: responsibilities*, <https://commission.europa.eu/>, accesat la 17 februarie 2026.
10. European Commission (17 iunie 2025). *New simplification proposal will speed up defence investments in the EU*, <https://commission.europa.eu/>, accesat la 2 martie 2026.
11. European Commission (2025). *Defence-Simplification-Omnibus* (Communication, PDF), <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/>, accesat la 12 decembrie 2025.
12. European Commission (2025). *White paper for European defence – Readiness 2030* (PDF), <https://commission.europa.eu/>, accesat la 22 decembrie 2025.
13. European External Action Service (2022). *A Strategic Compass for Security and Defence* (PDF), https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf, accesat la 22 decembrie 2025.
14. European External Action Service (2025). *White Paper for European Defence – Readiness 2030* (web page), https://www.eeas.europa.eu/eeas/white-paper-for-european-defence-readiness-2030_en, accesat la 22 decembrie 2025.
15. European External Action Service (2025). *White Paper – Readiness 2030: investment options up to €800 bn* (summary), https://www.eeas.europa.eu/eeas/white-paper-for-european-defence-readiness-2030_en, accesat la 22 decembrie 2025.
16. European Parliament (25 noiembrie 2025), *Parliament green lights first-ever European defence industry programme (EDIP)*, <https://www.europarl.europa.eu/>, accesat la 22 decembrie 2025.
17. European Union (2021). *Regulation (EU) 2021/697 establishing the European Defence Fund*, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/697/oj/eng>, accesat la 22 decembrie 2025.
18. European Union (2023). *Regulation (EU) 2023/1525 on supporting ammunition production (ASAP)*, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1525/oj/eng>, accesat la 12 februarie 2026.
19. European Union (2023). *Regulation (EU) 2023/2418 establishing EDIRPA*, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2418/oj/eng>, accesat la 21 ianuarie 2026.

20. European Union (2025). *Regulation (EU) 2025/2643 establishing the European Defence Industry Programme (EDIP)*, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2643/oj/eng>, accesat la 22 ianuarie 2026.
21. NATO (2022). *NATO 2022 Strategic Concept* (official text), <https://www.nato.int/>, accesat la 22 ianuarie 2026.
22. <https://www.defencefinancemonitor.com/p/european-defence-fund-edf-2025-overview>, accesat la 22 ianuarie 2026.

